

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Pásztor Mihály*

Cím: *A Podmaniczky ucca*

Forrás: *Magyar Hírlap*

Bp.

(Hely)

1930. II. 9.

(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Podmaniczky Frigyes

Idő

"1930"

Személy

A Podmaniczky ucca

Írta: Pásztor Mihály

Különös a nagyvárosi uccák élete. Vanak közöttük öregek és fiatalok; hangosak és csöndesek; mosolygók és komorak. Van olyan, amelyik folyton pucoválja, kendőzi magát; van, amelyik beszéltet magáról, akár csak egy primadonna. Akad aztán olyan puritán ucca is, amelyről senkisé megbeszél; amellyel az ördög sem törődik. Csendesesen éli világát. Tologatja a napokat; egyiket a másik után. Mikor aztán már sokat élt, elkorosodott: meghal. Jönnek a szabályozók, akik elszabályozzák; vagy pedig jön a Közmunkatanács és egyszerűen megszünteti: új nevet ad neki. Volt — nincs, vége.

Így járt a Podmaniczky ucca is. Egy napon arra ébredt, hogy új neve van: Podmaniczky Frigyes uccának hívják. Tulajdonképpen nem változott rajta más, csak a neve. A „Podmaniczky Frigyes ucca“ szintén 1801 méter hosszú, mint amekkora a „Podmaniczky ucca“ volt, a jobboldalán most is bérházak, a baloldalán pedig vasúti raktárak és szénecsúzdák vannak. A 8-as és a 46-os villamos csilingel végig most is rajta és a Nyugati pályaudvar mozdonyai fújják rá a szénfüstöt. A régi Podmaniczky ucca mégis meghalt és Podmaniczky Frigyes ucca néven új fejezet kezdődik az életében; bár érdekes, hogy maga a publikum, amely járja az uccát és lakja a házeit; nem ettudomást a nagy változásról, sőt a 46-os villamos kálauza röviden most is „Podmaniczky“ uccának hívja.

*

Élete végéig Frici báró-nak becézte egész Budapest Podmaniczky Frigyesét, akit most uccával ajándékozott meg a Közmunkatanács. Nem nagy dolog, hogy uccatulajdo-

nossá lépett elő Frici báró, de ez az uccaelkeresztelés alkalom rá, hogy megemlékezzünk az öreg úrról, a liberális idők Pestjének egyik legnépszerűbb és legszeretelméltóbb figurájáról. A kedves ember úgy él az emlékezetünkben, ahogy furcsa, angolos, nagykokájú ruhájában, szürke kemény kalapban, piros szegfűvel a gomblyukában, vág a nyakkendőtüjében. a szab-

adelvű párti klubba menet végigcsoszog a Kossuth uccán és a Váci uccán, vagy amint szólóban ebédel a Pannonia szálló éttermében. Hosszú és fehér császárszakállas, rózsás arcát ismerték a gyerekek és a felnőttek és udvariasan utat nyitottak neki a korzózóknak. Világraszóló cselekedetek nem fűződtek az életéhez, de mindenki szerette, mindenki becézte, mert Frici báró annyira hozzátartozott Pesthez, hogy mikor 1907-ben a szabadelvűpárt halála után, nyolcvanhárom éves korában örökre itthagyt bennünket ő is: mindenkinek éreznie kellett, hogy valaki hiányzik ebből a városból; hűtlen lett Budapesthez a főváros öreg szerelme és rajongója.

Kevés embernek volt annyi hivatala, állása, rangja és méltósága, mint Podmaniczky Frigyesnek. Mindenhez konyított és mindent becsületesen elvégzett, amit magára vállalt. 1848 előtt nagy ellenzéki volt és a szabadságharc leveretése után épp olyan buzgó mameluk lett, mint amilyen forradalmár volt azelőtt. Tüskön-bokron követte Tisza Kálmánt. A szabadságharc idején huszártsízt volt. Világos után pedig „fúrvézer“ közvitéznek sorozták be. Később azonban, mikor a nemzet kibékült az uralkodóval, Podmaniczky Frigyes címzetes honvédör-

nagy lett. Irt egy tucat regényt, szerkesztette a Hazánk című lapot: volt az északeleti vasút személyzeti főnöke; az Akadémia megválasztotta levelezőtagnak; harminckét esztendeig volt a Nemzeti Színház intendánsa. Volt országgyűlési képviselő és a képviselőház alelnöke. A szabadelvű párt megtette elnöknek és I. Ferenc József valóságos belső titkos tanácsosnak. Az egyik biztosító társaság igazgatóságába is meghívta. Szóval sok minden volt, sok mindent tett, cselekedett, de a pesti publikum ezt a sok mindenféle állást és rangot nem becsülte benne annyira, mint az öregúr furcsa, angolos kockás ruháját és azt, hogy élete végéig megmaradt a fővárosi öreg szerelmesének, gavallérjának. Neveze-

tes ruhája miatt lett népszerű, ezért adták rá a „Kockás báró“ nevet...

*

1847-ben a pestmegyei restauráció idején Frici báró bandériummal vonult be Vácról Pestre a másnapi választásra. Ő volt Kossuth Lajos főkortese és lobogó ingújj, pitykés dolmány és bő gatyva volt rajta; árvalánytollas kalap a fején, mikor a bandérium élén Pestre bevonult. A pesti sváboknak ebben a kiállításban nagyon tetszett Frici báró. Újjal mutogattak rá.

— Der liberale Baron ist ganz á la vagonbund Milfayt costumirt! Bravo! Der Kossuth soll leben!

Kossuthot meg is választották. Világos után besorozták Frici bárót az osztrák armádiába fúrvézer közvitéznek. Egy ízben az volt a feladata, hogy az eráris szekerek lengelyét megkenje. Frici báró *fehér glazékesztyűt húzott és így kenegette a katona-szekerek tengelyét kulimással.*

Egy időben a Nemzeti Színház intendánsa volt. Azt mondják, hogy mint intendáns is

megettette a magát. Ma is szállóige az a mondása, hogy „Shakespeare-t vagy jól kell játszani, vagy sehogyan, de játszani kell“. Szerette a színházat, de szerette a színészeket is, de azért mégis hamarosan otthagya a festett világot. Úgy történt a dolog, hogy egy napon jelentették neki, hogy a házi pénztárban hiány van. A színház egyik szerencsétlen fiatal tisztviselője megfélemedezett magáról és sikkasztott.

— Mennyi hiányzik? — kérdezte Podvelte a bankból kis megtakarított pénzt és odaadta az igazgatónak, hogy azonnal pótolják a hiányt és ne szóljanak a dologról senkinek, nehogy a színházi adminisztráció rossz hírbe keveredjen. Podmaniczky azonban még aznap bejelentette a miniszterelnöknek, hogy lemond az intendánságról.

Frici báró szegény ember volt. Ami kis vagyonkaja maradt, azt elnyelte a képviselőválasztás, az öccse szanalása és tulajdonképpen azért maradt meg agglagénynek, mert szegény volt. A szabadságharc után kis hivatalt vállalt, azután regényírással pótolta a jövedelmét. Háromszobás lakásából az egyik szobát albérlőnek adta ki és kifőzésből hordatta az ebédet. Emlékirataiban egész őszintén megírja ezeknek a szomorú időknek a történetét. Később a kormány a Közmunkatanács alelnökévé nevezte ki és harminckét esztendeig vezette ennek az intézménynek az ügyeit. Ezalatt a harminckét esztendő alatt lett világosváros Budapestből. Az ő vezetése alatt építették meg az Andrássy utat, a Körutakat. Csúnya viskók helyén emeletes paloták támadtak és évtizedekig tombolt a spekuláció, a konjunktúra, a vállalkozás Budapesten és ezalatt a hosszú idő alatt, amely alatt a faluszerű Pestbudából Budapest lett s annyi rengeteg ember harácsoltt össze nagy vagyont: Podmaniczky Frigyes megmaradt úrnak, hozzáférhetetlennek és szegény embernek. A publikum ezt a kvalitását becsülte

meg benne, nem azt, hogy képviselő volt, meg hogy regényeket írt.

Frici báró kedvesen mesélte, hogy milyen ellenállhatatlan volt ő fiatal korában és mennyire bolondultak utána a nők és ő is a nők után. Pest csak mosolygott az öregúr naiv, kedves dicsekvésein. Frici báró elmondja, hogy milyen kiltűnő csárdástáncos volt valamikor-hajdanán és hogyan járta el a Kállay-kettőst, mikor rá került a sor. A pesti publikum azonban csak azt a drága, kockásruhájú öregurat látta benne, aki ebéd után el-elbóbiskolt a Pannonia éttermében és estefelé a Lloyd klubba ment végigcsoszogott a Kossuth uccán.

Temérdek szólás-mondás járja róla. Mesélik, hogy a régi nagy négykrajcárosokat mindig selyempapírba takargatva hordozta a mellényzsebében, mert a vendéglőben ezeket a papírba takargatott nagy négykrajcárosokat adta borrávalóul a pincérnek. Azt is mesélték róla, hogy azokat a furcsa szabású, nagykockájú ruhákat azóta hordta, amióta egyszer az inasa ellopta az egész garderobeját. Akkor határozta el, hogy olyan ruhát csináltat azontúl, amilyen ruhát rajta kívül nem vesz fel senki. Nagy kort ért el és élete végéig büszkén hirdette, hogy még soha másutt nem nyaralt, csak Pesten, mert Pest a leggyönyörűbb nyaralóhely. Csak kissé drága.

*

Az az ucca, amelyet halála után huszonhárom esztendővel Frici bárónak ajándékozott a Közmunkatanács: eredetileg *Podmaniczky Frigyes keresztanyjé volt*. Podmaniczky Lászlóné. Radvánszky Karolina volt a Frici báró keresztanyja. Ezredes volt az ura, de odahaza a báróné hordta a kardot. Kuruc asszony volt a báróné, aki a férje halála után úgy tartotta rendben a háztartását és a gazdaságát, hogy betedhét vármegyében híre ment. Híres volt arról, hogy férfimódjára ülte meg a lovat és az aszói erdőségekben szenvedéllyel kergette a szarvast. Sok faluja, pusztája, birtoka volt, valamennyi prima klasszisú föld. Pesten, a Kecskeméti uccában a Csekonics-palota tőszomszédságában lakott a báróné és onnan intézte hatalmas gazdagságának az ügyeit. Négyesfogata úgyszólván állandóan készen várta a parancsait, állandóan útrakészen volt ő maga is és ilyen harcra-kész állapotban élt meg nyolcvan esztendő.

Szerző:

Radvánszky báróné vásárolta meg azt a hatalmas teleksávot, ami ma a Podmaniczky ucca mentén végnyúlik a Terézvároson. 1807-ben még hatalmas majorság húzódott a Podmaniczky ucca mentén, a Gyár uccánál kezdődött és végigment ez a major a Terézvároson egészen a városligetig. Tizenhatezer négyszögölnyi helyet foglalt el a majorság. Ezt vette meg Karolina báróné 17 ezer forintért. A szomszédságában, ott, ahol most a Nyugati pályaudvar terül el, akkoriban a Szerviták 32 ezer öles kaszálója terpeszkedett. Azontúl pedig a temető következett. Mikor 1835-ben Karolina báróné meghalt, a gyerekek felosztották a vagyont és a nagy majorság, amelyen ma a Terézváros egy jelentékeny része fekszik, 16 ezer forint értékben Podmaniczky Lászlónak, a középső fiúnak jutott, aki aztán lassankint parcellázta, házhelyekre osztotta a majorság területét és ötven esztendő alatt 800 ezer forintot árult ki a házhelyekből. A parcellázás idején a mai Podmaniczky ucca területét a báró ingyen adta oda a városnak így született meg a mai Podmaniczky ucca, amelyet a Közmunkatanács most odaajándékozott Frici bárónak.

*

Ha már itt tartunk, érdemes elmondani azt is, hogy Radvánszky Karolina halála után két lány és négy fiú között oszlott meg a hatalmas Podmaniczky-vagyon. A fiúk nemcsak nagy vagyonát, hanem az anyjuk furcsaságait is örökölték. Bogaras emberek voltak a Podmaniczky-fiúk. A legbogarasabb a legidősebb: János báró, a család krózsusa. Feltűnő szép arca volt, de állandóan kopott, foltos, szegényes ruhát hordott. Elvonultam, magabizárkóztottan élt. Zsugori volt a végletekig. Fogához verte a garast. Ha dolga akadt, parasztszekéren járt: azt mondta, hogy „nincs annyi tehetsége, hogy hintót vegyen magának“. Két ménese is volt, de ha Pestre jött, sajnálta befogatni a szekerebe a fajlovaikat. Csak két passziónak élt. Szerette a rózsákat és szeretett porlekedni. Rengeteg pénzt dobott ki csak azért, hogy övé legyen az utolsó szó. Két lánya volt, az egyik Vigyázó Sándorné, akinek a vagyona most az Akadémia-ra szállt. Mind a két lányának másfél-másfél millió forintnyi értéket hagyott örökségül. De ezt sem adta egyenesen, mert olyan komplikált, olyan girbe-görbe kiköté-

seket íratott bele a végrendeletbe, hogy a lányok évekig pereskedtek, míg hozzájuthattak a vagyonhoz. Podmaniczky Frigyesnek 200 forintot hagyott a derék ember, aki különben 104 esztendeig élt.

A másik fiú, a László, aki a Podmaniczky ucca-menti majort örökölte, ép olyan különc volt, mint a testvérbátyja. Lászlót az anyja hivatalnoknak szánta. Ez a László a bécsi kongresszus után a nagybátyjával künn járt Párizsban, állami küldetésben. Mikor hazajött, idehaza is párizsi divat szerint öltözött, de egy-ugvanavt a bécsi kongresszus-időbeli párizsi divatot hordta harminc esztendőn keresztül. Közben az egész világ képe megváltozott. Új orszákok támadtak; régi királyokat fosztottak meg a tróntól. Folyton alakult-változott a férfidivat is; csak éppen Podmaniczky László báró sétált a pesti uccán abban a cilinderben és frakkban, amely akkoriban volt divatos Párizsban, mikor Szent Ilonára vitték Napoleont.

A maga idejében Pest sokat mulatott László bárón, aki a legprimitívebb, legkezdetlegesebb módon kezelte azokat a negyszerű birtokokokat, amelyeket az anyja rája hagyott. Olykor évekig feléje sem nézett a gazdaságnak. Egyetlen modern ötlet az volt, hogy házelkekké parcellázta a Terézvároson végigvonuló majorját és megcsinálta a Podmaniczky uccát.

Ez is jobb, a semminél. Egyrészt, mert nyolcszáz ezer forintot keresett a parcellázáson másrészt meg azért, mert legalább szegény Podmaniczky Frigyesnek is maradt a nagy vagyonból; ha más nem, hát egy uccanév...